

Phenomenological study of cultural identity crisis in the architecture of religious buildings in Tehran after the Islamic Revolution with emphasis on the process of urbanization in Iran

Amini Ahour, Saeid

PhD Student in Architecture, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran
stu.saeidamini@iaut.ac.ir

Toofan, Sahar

Associate Professor, Department of Architecture, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran, Corresponding Author,
sahar.toofan@iaut.ac.ir

Balilan Asl, Lida

Associate Professor, Department of Architecture, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran, lida-balilan@iaut.ac.ir

Abstract

Religious buildings are important and Affected areas of identity and cultural challenges. The purpose of this study is to identify and find the causes of cultural challenges resulting from the phenomenon of urbanization and their representation on the architecture of religious buildings in Tehran in the post-revolutionary period. The method used in this research is qualitative research strategy with phenomenological method and hermeneutic approach and non-random sampling method (individuals) is snowball and the method of selecting religious buildings is Targeted. Findings indicate irregular migration during the period before and after the Islamic Revolution in Iran, and the subsequent formation of an increasing trend of urbanization in the form of main themes, such as: cultural heterogeneity, cultural and philosophical confrontation, cultural turmoil, pluralism. Cultural and lack and cultural reproduction were examined, which caused identity and cultural

crises and its representation on the architecture of religious buildings in Tehran. The results of the research show that in some religious buildings in Tehran in the post-Islamic Revolution period and as a result of these challenges, an undesirable and chaotic face and contrary to religious and indigenous culture has been shown. To control the crisis of architectural identity and the shift towards sustainable and identity-based architectural design in the study area, strategies such as: balance, production-oriented, cohesion, place identity, traditionalism, demographic diversity, social participation and culture were proposed.

Keywords: Architectural identity, cultural identity crisis, Phenomenological study of religious buildings, Tehran city

مطالعه پدیدارشناسانه بحران هویت فرهنگی در معماری ابنیه مذهبی شهر تهران بعد از انقلاب اسلامی با تأکید بر روند شهرنشینی در ایران

سعید امینی آحور

دانشجوی دکتری تخصصی معماری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران
stu.saeidamini@iaut.ac.ir

سحر طوفان

دانشیار گروه معماری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران، نویسنده مسئول
sahar.toofan@iaut.ac.ir

لیدا بلیلان اصل

دانشیار گروه معماری، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران
lida-balilan@iaut.ac.ir

چکیده

بناهای مذهبی از عرصه‌های مهم و تأثیرپذیر از چالش‌های هویتی و فرهنگی است. هدف این پژوهش، شناسایی و علت‌یابی چالش‌های فرهنگی حاصل از پدیده شهرنشینی و بازنمود آن‌ها بر معماری ابنیه مذهبی شهر تهران در دوره پس از انقلاب اسلامی است. روش مورد استفاده در این پژوهش، استراتژی تحقیق کیفی، با روش پدیدارشناسی و با رویکرد هرمنوتیکی و روش نمونه‌گیری (افراد) غیرتصادفی گلوله‌برفی بوده و روش انتخاب بناهای مذهبی غیراحتمالی می‌باشد. یافته‌ها حکایت از مهاجرت‌های بی‌رویه در طول دوره قبل و پس از انقلاب اسلامی در ایران، و متعاقب آن شکل‌گیری روند افزایشی شهرنشینی می‌باشد که در قالب مضامین اصلی، چون: ناهمگونی فرهنگی، تقابل فرهنگی و فلسفی، آشفتگی فرهنگی، تکثر فرهنگی و فقدان و بازتولید فرهنگی مورد بررسی قرار گرفت که موجب بروز بحران‌های هویتی و فرهنگی و بازنمود آن بر معماری ابنیه مذهبی شهر تهران شده است. نتایج تحقیق، نشان می‌دهد در برخی از بناهای مذهبی تهران در دوره پس از انقلاب اسلامی و در اثر بروز این چالش‌ها چهره‌ای نامطلوب و آشفته و مغایر با فرهنگ دینی و بومی از آن‌ها به نمایش گذاشته است. جهت مهار بحران هویت معماری و چرخش به سمت و سوی طراحی معماری پایدار و دارای هویت در

محدوده مورد مطالعه راهبردهایی از قبیل: تعادل، تولیدمحوری، انسجام، هویت مکان، سنت-
گرایی، تنوع جمعیتی، مشارکت اجتماعی و فرهنگ‌سازی پیشنهاد شد.

واژگان کلیدی: هویت معماری، بحران هویت فرهنگی، مطالعه پدیدارشناسانه ابنیه مذهبی،

شهر تهران

تاریخ دریافت: ۰۰/۱۰/۰۲ تاریخ بازبینی: ۰۱/۰۱/۱۶ تاریخ پذیرش: ۰۱/۰۱/۱۷

فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، سال ۱۱، شماره ۲، پیاپی ۴۳، بهار ۱۴۰۱، صص ۱۶۵-۲۰۶

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱- مقدمه و بیان مسئله

معماری با عنایت به کمبودهای موجود در شیوه‌های ساخت، به تقلید صوری از معماری مدرن تقلیل یافته است. به عنوان مثال می‌توان ادعا کرد از جمله عواملی که بر معماری حال ایران تأثیری نامطلوب داشته است، مهاجرت‌های بی‌رویه در طول دوره قبل و پس از انقلاب اسلامی در ایران، و متعاقب آن رشد جمعیت شهری است که موجب بروز انبوهی از مشکلات و چالش‌ها در حوزه فرهنگی شده است و تمامی ارکان فرهنگی کشور و عملکرد آن را در بر گرفته است. (حبیبی، ۱۳۹۴، ص. ۹۷) جامعه اسلامی ایران به واسطه حرکت در راستای مدرنیته و حاکم شدن شرایط گذار بر کشور دستخوش اختلالات قابل توجهی در روند جامعه‌پذیری و حل چالش هویت است و تسریع روند شهرنشینی و کاهش جمعیت روستایی از ۶۲ درصد، در سال ۱۳۴۵ به ۴۳ درصد در سال ۱۳۷۰، باعث مشکلات فرهنگی، اجتماعی و عمرانی فراوانی شده است. به هر حال، حرکت به سمت جامعه شهری و توسعه شهرنشینی، دو مسئله را به همراه داشته است: اول، افزایش تعداد شهرها و دوم، گسترش سریع برخی از آن‌ها. مسئله‌ی دوم در ایران حادث‌تر و تبعات ناشی از آن نیز دامنه وسیع‌تری دارد. (زارع شاه آبادی، ۱۳۷۵، ص. ۳۹) مهاجرت‌های شتابان به شهرهای بزرگ از جمله پایتخت و شهرنشینی همگام با تغییرات اساسی در سبک زندگی شهری متأثر از نظام

سرمایه‌داری و فناوری‌های جدید باعث بروز مشکلات متعدد شهرنشینی در تمامی ابعاد اقتصادی، زیست‌محیطی، کالبدی و به‌ویژه اجتماعی شهرها شده است. این تحولات نظام محلات شهری را متأثر کرده است و منجر به از هم پاشیدگی و گسست تعاملات و سبک زندگی شده است. (رضایی & ننگین ناجی، ۱۳۹۴، ص. ۷۰) همچنین این پدیده (شهرنشینی)، آثار و پیامدهایی را در ساختار اجتماعی و فرهنگی منطقه مهاجرفرست و مهاجرپذیر وارد می‌کند و می‌تواند موجب شکل‌گیری حاشیه‌نشینی، اشاعه فردگرایی، تکثر و گم‌گشتی فرهنگی، ناهنجاری فرهنگی و فقدان تولید و بازتولید فرهنگی، توسعه مصرف‌گرایی، گسیختگی و عدم تعادل و... داشته و یا اثرات مخرب دیگری را نیز در بخش‌های مختلف فرهنگی، از جمله معماری به جا بگذارد. امروزه تعبیر مختلفی از وضعیت معماری معاصر ایران پس از انقلاب اسلامی نقل می‌شود. در این پژوهش با کنکاش در مسائل یادشده و جست‌وجوی مباحث معماری و شهرنشینی، به پیامدها و چالش‌های هویت فرهنگی موجود در این پدیده و بازنمود این مؤلفه‌ها در معماری بناهای مذهبی طراحی شده در دوره پس از انقلاب اسلامی در شهر تهران پرداخته می‌شود.

۲- اهداف و سؤالات پژوهش

هدف این پژوهش، شناسایی و علت‌یابی چالش هویت فرهنگی در معماری ابنیه مذهبی شهر تهران در دوره پس از انقلاب اسلامی است. در همین راستا در مطالعه حاضر سؤالات زیر تنظیم شده است:

سؤال اصلی:

کدام عوامل و چالش‌های هویت فرهنگی در معماری ابنیه مذهبی شهر تهران در دوره پس از انقلاب اسلامی تأثیر گذاشته‌اند؟

سؤال فرعی:

معنا و تفسیر پدیدارشناختی مضامین اصلی و فرعی بحران هویت فرهنگی معماری در ابنیه مذهبی شهر تهران کدامند؟

۳- پیشینه پژوهش

در مطالعات انجام یافته در داخل کشور (عارف، ۱۳۸۹) به بررسی هویت اسلامی پرداخته است. (پرویزی، ۱۳۸۸) به مطالعه معماری ملی از دیدگاه هویت فرهنگی پرداخته است. در این مطالعه آمده است که معماری به عنوان زمینه اتفاق زندگی بشر یکی از تأثیرگذارترین هنرها در جهت نمایاندن فرهنگ عامه و الگوهای ساختاری آن در هر دوره است و این امر باعث بازتابش کلیتی قابل بررسی و قضاوت از فرهنگ، تفکر و ناخودآگاه ملی، در معماری شده است. (کلانتری & دیگران، ۱۳۸۸) به بررسی هویت دینی و جوانان در شهر شیراز پرداخته است. (تقی زاده، ۱۳۸۷) به مطالعه ارتباط معماری ایران، هویت و سنت با مدرنیسم پرداخته است. در این مطالعه آمده است که تأمل در مفاهیم مذکور بیانگر خلط برخی مباحث و معادل‌گزینی‌های ناکارآمدی است که همواره ناشی از مستور بودن و یا مستور نگه‌داشته شدن مبانی نظری آثار معماری و شهرسازی برای جامعه بوده است. (فیضی & رزاقی اصل، ۱۳۸۷) به بررسی رویکردهای نوین در معماری و طراحی شهری پرداخته است. (موثقی & آیرملو، ۱۳۸۵) به این پرداخته‌اند که در سلسله مباحث فرهنگی و اجتماعی کمتر موردی می‌توان یافت که کلیدواژه هویت در آن یافت نشود. (رضازاده، ۱۳۸۳) به بررسی نقش معماری در تداعی معانی و انتقال مفاهیم پرداخته است. (میرمقتدایی، ۱۳۸۳) به معرفی معیارهای شناخت و ارزیابی هویت کالبدی شهرها پرداخته است.

در مطالعات انجام یافته در خارج کشور نیز (mahghoub, 2007) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه میان بروز هویت فرهنگی و معماری در کشور کویت پرداخته است. (crisprantono, 2006) معماری را به عنوان هویت فرهنگی طرح می‌کند. در این مطالعه به قابل مشاهده بودن فرهنگ‌های بومی و قدیمی در بسیاری نواحی اندونزی پرداخته شده است. (gospodini, 2004) درباره ریخت‌شناسی و وضعیت شکلی بنا، به بررسی ریخت‌شناسی شهری و هویت مکانی در شهرهای قاره اروپا پرداخته است. (Iim, 2004) رابطه هنر معماری و هویت را در سنگاپور مورد بررسی قرار داده است. (delanti & paul, 2002) نیز در مطالعه‌ای به بررسی رابطه هویت اروپایی و معماری این قاره پرداخته‌اند. در این پژوهش معماری به طور کلی به یک

گفتمان مهم برای نشان دادن عبارات جدیدی از هویت فراملی تبدیل شده است. اما در مورد بحران هویت فرهنگی در معماری ابنیه مذهبی شهر تهران بعد از انقلاب اسلامی با تأکید بر شهرنشینی که موضوع اصلی پژوهش حاضر هست، مطالعات و پژوهش‌ها بسیار اندک بوده و بررسی مدون و علمی تاکنون صورت نگرفته است.

۴- مبانی نظری و تعاریف مفهومی

۴-۱- هویت فرهنگی و بحران در آن

هویت امری است که همواره در ارتباط با افراد دیگر در جامعه شکل می‌گیرد؛ به طوری که گفته‌اند بنیان هویت، شناسایی شباهت‌ها با گروهی از افراد و احساس تفاوت با دیگران است. (Woodward, 2004) هویت فرهنگی مفهومی نسبتاً جدید است که برای اولین بار حدود سال ۱۹۵۰ میلادی توسط گروه‌های پژوهشی «روانشناسی اجتماعی» در آمریکا، برای شناخت مسائل مرتبط با ورود و مستحیل شدن «مهاجران» در جامعه آمریکایی مطرح شد و پس از آن در علوم اجتماعی گسترش بیشتری یافت. چهارچوب هویت فرهنگی، بر پایه شیوه‌ای از «طبقه‌بندی ویژگی‌های ما/دیگران» بنا شده است؛ به عبارتی، هویت فرهنگی، بخشی از هویت اجتماعی است که بر پایه «تمایز فرهنگی» قرار دارد؛ تمایزی که زمینه‌های آن را معمولاً باید در سنت‌ها، آداب و رسوم، ارزش‌ها، باورها و حافظه تاریخی هر قوم یا ملتی جستجو کرد. (محسنی، ۱۳۹۶، ص. ۲۱۹)

بحران هویت نیز اساساً بحثی است متعلق به جامعه‌ای که تفکر مدرن در آن بوجود آمد و سپس پی‌آمدهایی داشت که با عنوان پست‌مدرن در چون و چراهایی فلسفی، بحران هویت نام گرفت. این بحران به هویت شخصی یا همان جایگاه «خویش» در ابعاد زمان و مکان بر می‌گردد که از منظر روان‌شناختی و جامعه‌شناختی بسیار بحث عمیقی است. مورد بعدی (یعنی درهم آمیختگی معنای هویت با تشخص)، تا حدودی به مورد اول ارتباط پیدا می‌کند. بدین ترتیب گم‌گشتگی فرد در پیوستن و گسستن در برون و درون خود نسبت به آنچه در پیرامونش می‌گذرد او را بی‌هویت یا به عبارتی بی‌تشخص می‌کند. (ایمانی، ۱۳۸۷، ص. ۷۸)

۲-۴- روند شهرنشینی و چالش‌های آن

پس از انقلاب اسلامی و آثار گسترده جمعیتی و اجتماعی و تداوم سیل مهاجرت‌ها (که قبل از وقوع انقلاب اسلامی آغاز شده بود)، رشد افسارگسیخته شهری، با شکل‌گیری اقشار جدید درآمدی (به‌خصوص در سال‌های پس از جنگ تحمیلی)، شهرها را به عرصه‌ای برای بروز و ظهور الگوهای بی‌محتوا و متظاهرانه معماری موردپسند گروه‌های بی‌هویت بدل کرد. از طرف دیگر تهیه طرح‌های یکسان شهری و روستایی، بدون توجه به پیشینه و ساختارها و ویژگی‌های سرزمینی و عملکردی متفاوت شهرها و روستاهای کشور، تقریباً تمام میراث فرهنگی شهر و روستاسازی و مجموعه ارزشمندی از انواع معماری ساختمانی و شهری کویری، کوهپایه‌ای، جنگلی، ساحلی و نظایر آن را به انبوه یکسان و فاقد ارزش شهر و روستاها بدل کرد. مهاجرت گسترده روستائیان به شهرها از طریق تهیه طرح‌های همسان شهری و روستایی، هویت شهری و شهروندی را با بحران شدت یابنده مواجه نموده که در حال حاضر به معضلی اساسی بدل شده است. (معظمی، ۱۳۹۴، ص. ۵۲)

مهاجرت و روند شهرنشینی در ایران و به‌ویژه در شهر تهران بعد از انقلاب اسلامی منجر به بحران فزاینده هویت شده است. از یک طرف تحت تأثیر تجددگرایی است که دگرگونی‌های عمیقی را در این دوره پذیرفته است. در وهله دوم منبعت از مهاجرت‌های داخلی و خارجی می‌باشد که در بخش چالش‌های فرهنگی و هویتی شهرنشینی در ایران، طی مضامینی (اصلی و فرعی) به این مهم پرداخته شده است. همچنین هویت فرهنگی، نمادهای آشکار و پنهانی است که مردمان سعی می‌کنند با حفظ و نمایاندن آنها خود را از سایر جوامع بازشناسند و با توجه به اینکه در هویت فرهنگی ایرانیان، بناها (به‌ویژه بناهای مذهبی) جزو مؤلفه‌های میراث مادی محسوب می‌شوند، فلذا بخش مطالعات موردی در پژوهش حاضر بناهای مذهبی مورد بحث می‌باشد. با توجه به بررسی‌ها به این نتیجه رسیدیم که معماری بناهای مذهبی متأثر از چالش‌ها و بحران‌های هویت فرهنگی و روند شهرنشینی می‌باشد.

۵- روش پژوهش

این پژوهش از نوع کیفی بوده و با رویکرد پدیدار شناسی انجام شده است. در مطالعه پدیدارشناسی، معنی یک پدیده یا مفهوم از دیدگاه افراد متعددی کشف می‌شود که آن مفهوم یا پدیده را تجربه کرده‌اند. (creswell, 2007, p. 58) هدف پژوهش پدیدارشناسی، توصیف صریح و شناسایی پدیده‌هاست، آنگونه که در موقعیتی خاص از سوی افراد ادراک می‌شوند. (vanderstop, 2009, p. 50) در واقع پدیدار شناسی هم تو ضیح ذهن است و هم تو ضیح و تفسیر محتوا و موضوع ذهن. (Erabi & Boodlaei, 2012, p. 32) در این پژوهش، محقق از طریق گفتگوهای عمیق تلاش می‌کند به دنیای شرکت‌کنندگان وارد شود تا به تجربیات زنده آنها دسترسی کامل پیدا کند. (shahavi & et al, 2015, p. 3) در این مطالعه از پدیدار شناسی Hermeneutic (تأویلی) برای کشف دلایل چالش هویت فرهنگی در ابنیه مذهبی تهران استفاده شده است. پدیدارشناسی هرمنوتیک رویکردی نظام‌مند برای مطالعه و تفسیر یک پدیده ارائه کرده و اجازه می‌دهد پدیده مورد نظر با یک دید تفسیری، به درک عمیق‌تری از تجربه‌های زیستی دست یابد. (habibi & et al, 2015, p. 44) جامعه هدف این پژوهش، اساتید معماری دانشگاه‌های شهر تهران (دانشگاه تهران، شهیدبهشتی، علم‌وصنعت، علوم و تحقیقات، آزاد تهران مرکز) در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بودند که بر اساس روش نمونه‌گیری غیر تصادفی گلوله‌برفی (زنجیره‌ای) انتخاب شدند؛ فرآیند نمونه‌گیری به این صورت بود که محقق ابتدا با کمک و همراهی چند نفر از اساتید مسلط به زمینه پژوهش، چند نفر نمونه که معیارهای انتخاب شدن به عنوان نمونه را داشتند (استاد معماری که حداقل یک‌بار تجربه فضایی در ابنیه مذهبی در شهر تهران را داشته و بیشترین شناخت را از نمونه‌های موردی منتخب داشته باشند) انتخاب کرده و در ادامه از آن‌ها خواست که اگر اساتید دیگری را می‌شناسند که ملاک‌های ورود به تحقیق را داشته و دارای تجربیاتی در این زمینه هستند، برای شرکت در مطالعه معرفی نمایند. فرآیند انتخاب نمونه‌ها (اساتید) تا زمانی که به اشباع رسیدند، ادامه پیدا کرد. اشباع در تحقیق کیفی، ملاک کفایت حجم نمونه بوده و عبارت است از اینکه با ادامه جمع‌آوری داده‌ها، داده‌های جمع‌آوری شده، تکرار داده‌های قبلی باشد و کد مفهومی جدیدی حاصل نگردد. (adib haj bagheri & et al, 2018, p. 27) داده‌ها در این پژوهش با ۱۲ نفر به اشباع رسید که برای اطمینان، با ۳ نفر دیگر مصاحبه به عمل

آمد و در نهایت با ۱۵ نفر، نمونه‌گیری به اشباع رسید که مشخصات آنها در جدول (۲) آمده است.

۱-۵- ابزار پژوهش

به منظور جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه ساختاریافته استفاده شد؛ به این صورت که چند سؤال کلی مطرح و بسته به جواب داده شده، سؤالات اکتشافی دیگری پرسیده شد. سؤالات کلی عبارت بودند از: دلایل تأثیرپذیری معماری ابنیه مذهبی از روند شهرنشینی کدامند؟ گستره، میزان و حد اثرگذاری شهرنشینی بر معماری این بناها چقدر بوده است؟ پیامدهای فرهنگی و هویتی این اثرگذاری بر معماری بناهای مذهبی کدامند؟ مدت زمان مصاحبه‌ها بین ۴۵ تا ۷۰ دقیقه بود که برای هر شرکت‌کننده یک جلسه مصاحبه به عمل آمد. با اجازه شرکت‌کنندگان، مصاحبه‌ها روی نوار ضبط شده و پس از اتمام مصاحبه و گوش دادن مکرر، متن مصاحبه‌ها پیاده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

برای تأیید معتبر بودن پژوهش، نتایج حاصله به شرکت‌کنندگان ارائه شد و همه آنها بر صحت و هماهنگی نتایج پژوهش با تجربیات بیان شده خود تأکید داشتند. شرکت‌کنندگان از ملاحظات اخلاقی اعمال شده قبل از شروع مصاحبه، از جمله: آزادانه بودن شرکت در پژوهش و ادامه حضور در آن، پذیرایی حین مصاحبه، حق اعلام انصراف در هر مرحله از پژوهش، رضایت آگاهانه و اطمینان از محرمانه و ناشناس ماندن شرکت‌کنندگان آگاه شدند.

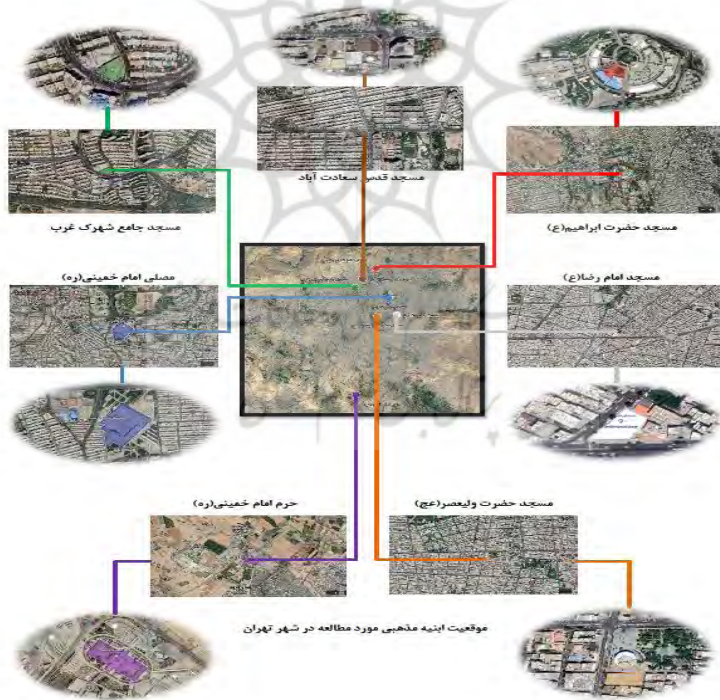
در نهایت اینکه برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش ۹ مرحله‌ای Colaizzi استفاده شد. (adib haj bagheri & et al, 2018, p. 74) بدین ترتیب فرایند تجزیه و تحلیل داده‌ها به صورت زیر انجام شد:

۱. توصیف پدیده مورد نظر توسط محقق: در این مرحله برای آشنایی با ذهنیات محقق، شروع بدون سوگیری تحقیق و توصیف پدیده به صورت بی‌طرفانه، برداشت‌های ذهنی محقق درباره پدیده به نگارش درآمد.
۲. جمع‌آوری توصیف‌های شرکت‌کنندگان: در این مرحله مشارکت کنندگانی که دارای تجربه غنی از چالش‌های ابنیه مذهبی بودند و می‌توانستند آن را به خوبی ارائه کنند، انتخاب شدند.

۳. قرائت توصیف‌های شرکت‌کنندگان: در این مرحله محقق برای رسیدن به یک درک کلی از چالش‌های هویتی در بناهای مذهبی و تجارب مشارکت‌کنندگان، توصیف‌های آنها را با شنیدن چندین باره از فایل صوتی، بر روی کاغذ پیاده کرد.
۴. استخراج عبارات اصلی: در این مرحله محقق به منظور کدگذاری داده‌ها، زیر کلمات و جملات کلیدی خط کشیده و به قطعات اساسی و مهم متن برچسپ یا عنوان‌های توصیفی داد.
۵. پیدا کردن معنای عبارات اصلی: کلمات، جملات و قطعات اساسی که در مرحله قبل مشخص شده بودند، در این مرحله در محل‌های جدید نوشته شده و دسته‌بندی شدند تا به تدریج معانی نهفته در این دسته‌ها، خود را نشان دهند.
۶. سازمان‌دهی و فرموله کردن معانی در قالب خوشه‌ها و تم‌ها (مضمون‌ها): محقق دسته‌هایی را که در مرحله قبلی ایجاد شده، مرتباً با هم مقایسه و در قالب دسته‌های جدید قرار داده و به هر دسته یا تم، یک برچسپ یا عنوان انتزاعی داد که گویای مفهوم اساسی نهفته در آن دسته بود. بنابراین ساختار اساسی پدیده خود را نشان داد.
۷. نوشتن یک توصیف جامع: در این مرحله از هر کدام از دسته‌ها و تم‌ها یک توصیف جامع نوشته شد.
۸. فرموله کردن ساختار اساسی پدیده: برای روشن‌تر شدن مفهوم یا ساختار اساسی پدیده، در قالب جدولی، ارتباط مضامین، اصلی و فرعی زیرمجموعه آنها نشان داده شد. (جدول ۳)
۹. مقایسه توصیف‌های شرکت‌کنندگان و محقق و اصلاح یا افزودن موارد لازم: در این مرحله محقق یافته‌ها را به شرکت‌کنندگان برگرداند و آنها نیز سازگاری یافته‌های محقق را با تجارب خود تأیید کردند.

جدول (۱): روش نمونه‌گیری غیراحتمالی (هدفمند) (رنجبر & دیگران، ۱۳۹۱، ص. ۲۴۵)

روش	نوع	رهیافت	ویژگی‌ها
غیراحتمالی (هدفمند)	متوالی یا متواتر: (افزایش حجم نمونه تا زمان رسیدن به کفایت)	نظری: (انتخاب نمونه‌ها در جهت به وجود آوردن یک نظریه)	<p>۱. انتقال‌پذیری: یعنی امکان تعمیم نتایج به سایر جوامع مشابه</p> <p>۲. نوع تعمیم: طبیعت‌گرا</p> <p>۳. کاربرد: بیشتر در مطالعات کیفی</p> <p>۴. هدف: درک عمیق از پدیده</p> <p>۵. محاسبات: معمولاً از محاسبات استفاده نمی‌شود و هدف رسیدن به اشباع داده است.</p>

شکل (۱): موقعیت ابنیه مذهبی مورد مطالعه در شهر تهران

جدول (۲): مشخصات کلی مشارکت‌کنندگان در پژوهش

ردیف	وضعیت شغلی	محل کار	ابنیه شاخص مذهبی در تهران	گستره تأثیر پذیری	میزان و حد تأثیر پذیری
۱	استاد دانشگاه	دانشگاه تهران	حرم امام خمینی (ره)	فرم و تزئینات	خیلی زیاد
۲	استاد دانشگاه	دانشگاه تهران	مسجد امام رضا (ع)	فرم و عملکرد	خیلی زیاد
۳	استاد دانشگاه	دانشگاه تهران	مسجد حضرت ولیعصر (عج)	فرم و محتوا	خیلی زیاد
۴	استاد دانشگاه	دانشگاه علم و صنعت	حرم امام خمینی (ره)	تزئینات و عملکرد	زیاد
۵	استاد دانشگاه	دانشگاه علم و صنعت	مصلی امام خمینی (ره)	فرم	زیاد
۶	استاد دانشگاه	دانشگاه علم و صنعت	مسجد جامع شهرک غرب	فرم و عملکرد	زیاد
۷	استاد دانشگاه	دانشگاه شهید بهشت	مسجد امام رضا (ع)	فرم و عملکرد	خیلی زیاد
۸	استاد دانشگاه	دانشگاه شهید بهشت	مصلی امام خمینی (ره)	فرم و محتوا	زیاد
۹	استاد دانشگاه	دانشگاه شهید بهشت	مسجد حضرت ابراهیم (ع)	فرم	زیاد
۱۰	استاد دانشگاه	دانشگاه علوم و تحقیقات	حرم امام خمینی (ره)	تزئینات	زیاد
۱۱	استاد دانشگاه	دانشگاه علوم و تحقیقات	مسجد حضرت ولیعصر (عج)	فرم و عملکرد	خیلی زیاد

۱	استاد	دانشگاه	دانشگاه علوم و تحقیقات	مسجد قدس سعادت آباد	فرم	زیاد
۲	استاد	دانشگاه	دانشگاه تهران مرکز	مسجد قدس سعادت آباد	فرم	خیلی زیاد
۱	استاد	دانشگاه	دانشگاه تهران مرکز	مسجد جامع شهرک غرب	فرم و عملکرد	زیاد
۴	استاد	دانشگاه	دانشگاه تهران مرکز	مسجد حضرت ابراهیم(ع)	فرم و محتوا	زیاد
۵	استاد	دانشگاه	دانشگاه تهران مرکز			

۶- یافته‌های پژوهش

سؤال اول این پژوهش که بایستی بدان پاسخ روشنی داده شود این است که کدام عوامل و چالش‌های هویت فرهنگی در معماری ابنیه مذهبی شهر تهران در دوره پس از انقلاب اسلامی تأثیر گذاشته‌اند؟ در پاسخ به این سؤال، نتایج حاصل از توصیف، تفسیر و تحلیل داده‌های پژوهش و قالب مضمون بدست آمده، حکایت از اثرگذاری مضامین فرعی همچون: تقلید غیرمنطقی، سطحی‌نگری، عدم تعادل، تناقض و تضاد، ابهام‌انگیزی، شخص‌گرایی، تزلزل ارزش‌ها، آشفتگی، انفعال، نسبی‌گرایی، گسیختگی، تجمل و مصرف‌گرایی در برخی از بناهای مذهبی تهران استخراج و نتیجه گرفته شد که در این دوره نوعی انفعال و بحران هویت، وجود دارد.

در سؤال دوم مبنی بر اینکه معنا و تفسیر پدیدارشناختی مضامین اصلی و فرعی بحران هویت فرهنگی معماری در ابنیه مذهبی شهر تهران کدامند؟ در پاسخ به این سؤال، با توجه اینکه شهرنشینی از جانب دیدگاه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیستمی و سیاسی مورد توجه قرار گرفته است بر این اساس انواع مختلفی از مدل‌های نظری برای تبیین پدیده شهرنشینی مطرح شده‌اند و آرا و نظریات گوناگونی درباره آن مطرح شده است که هر یک از آنها به مصادیق خاصی از این پدیده پرداخته‌اند. یافته‌ها حکایت از مهاجرت‌های بی‌رویه در طول دوره قبل و پس از انقلاب اسلامی در ایران، و متعاقب آن شکل‌گیری روند افزایشی شهرنشینی می‌باشد که در قالب مضامین اصلی، چون: ناهمگونی فرهنگی، تقابل فرهنگی و فلسفی، تشمت و گم‌گشتگی فرهنگی، تکثر فرهنگی و فقدان و بازتولید فرهنگی مورد بررسی

قرار گرفت که موجب بروز بحران‌های هویتی و فرهنگی و بازنمود آن بر معماری ابنیه مذهبی شهر تهران شده است.

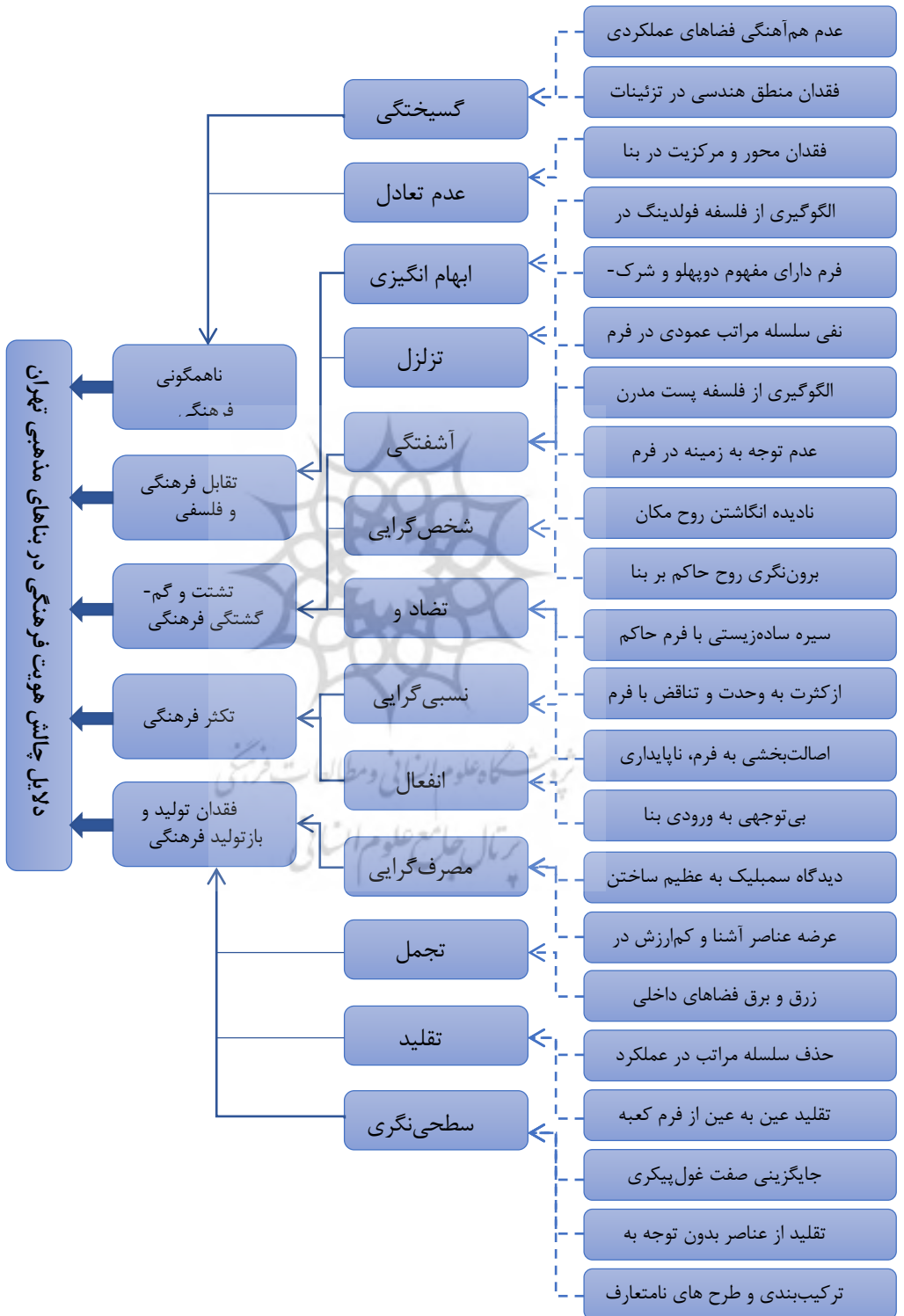
همچنین از اطلاعات میدانی به منظور دستیابی به هدف اصلی تحقیق بهره‌گیری شده است. ابتدا با رجوع به متون تخصصی و علمی و کنکاش سوابق تحقیق متغیرها و مؤلفه‌های مرتبط با آن، اقدام به طراحی پرسشنامه گردید. همچنین ۴۵ مضمون اولیه از مصاحبه‌های انجام یافته با اساتید معماری در خصوص علل چالش‌های هویت فرهنگی در بناهای مذهبی شهر تهران به دست آمد که پس از ادغام مضمون‌های مشترک و مشابه، در ۵ مضمون اصلی و ۱۳ مضمون فرعی خلاصه شده که در جدول شماره (۳) دسته‌بندی شده و در ادامه، نمونه اظهارات شرکت کنندگان در مورد هر کدام از مضمون‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرند.

جدول (۳): مضامین اصلی و فرعی استخراج شده از دلایل چالش هویت فرهنگی در ابنیه مذهبی تهران

مقوله هسته	مضامین اصلی	مضامین فرعی	توضیحات	
دلایل چالش هویت فرهنگی در بناهای مذهبی شهر تهران	ناهمگونی فرهنگی	گسیختگی	عدم هم‌آهنگی فضاهای عملکردی	
		عدم تعادل	فقدان منطق هندسی در تزئینات	
	تقابل فرهنگی و فلسفی	ابهام انگیزی	فقدان محور و مرکزیت در بنا	
		تزلزل ارزش‌ها	الگوگیری از مفاهیم فلسفی فولدینگ در فرم	
	تشتت و گم‌گشتگی فرهنگی	آشفتگی	نفی سلسله مراتب عمودی در فرم	فرم دارای مفهوم دوپهلوی و شرک‌آمیز
			الگوگیری از فلسفه پست مدرن در فرم	نفی سلسله مراتب عمودی در فرم
			عدم توجه به زمینه در فرم	الگوگیری از فلسفه پست مدرن در فرم
			نادیده انگاشتن روح مکان	عدم توجه به زمینه در فرم
			برون‌نگری روح حاکم بر بنا	نادیده انگاشتن روح مکان
			سیره ساده‌زیستی با فرم حاکم	برون‌نگری روح حاکم بر بنا
	تکثر فرهنگی	نسبی‌گرایی	سیر از کثرت به وحدت و تناقض با فرم	اصالت‌بخشی به فرم و ناپایداری دانستن ارزش‌ها
			تضاد و تناقض	بی‌توجهی به ورودی بنا
	فقدان تولید و بازتولید فرهنگی	تقلید غیرمنطقی	انفعال	دیدگاه سمبلیک به عظیم و تجملی ساختن
			مصرف‌گرایی	عرضه عناصر آشنا و کم‌ارزش در فرم
			تجمل	زرق و برق فضاهای داخلی
			حذف سلسله مراتب در عملکرد	حذف سلسله مراتب در عملکرد
			تقلید عین به عین از فرم کعبه	تقلید عین به عین از فرم کعبه
			جایگزینی صفت غول‌پیکری به جای عظمت	جایگزینی صفت غول‌پیکری به جای عظمت
	سطحی‌نگری	سطحی‌نگری	تقلید از عناصر بدون توجه به عملکرد	تقلید از عناصر بدون توجه به عملکرد
			ترکیب‌بندی و طرح‌های نامتعارف	ترکیب‌بندی و طرح‌های نامتعارف

شکل (۲): مدل مفهومی دلایل چالش هویت فرهنگی در انبیه مذهبی شهر تهران

۶-۱- چالش‌های فرهنگی و هویتی شهرنشینی در ایران

شهرنشینی دارای تبعات فرهنگی‌ای است که در ذیل مورد بررسی قرار می‌گیرد:

مضمون اصلی (۱): ناهمگونی فرهنگی

در مهاجرت‌های روستاشهری، ماندگاری لایه‌های فرهنگی استان مبدأ بر مهاجرین منجر به شکل‌گیری خرده‌فرهنگ‌های گوناگون در مقصد (منطقه مهاجرپذیر) می‌شود که نتیجه آن به خطر افتادن هویت فرهنگی و انسجام معنوی شهر مقصد است. به چالش‌طلبیده‌شدن همگونی فرهنگی و تعارض خرده‌فرهنگ‌ها با فرهنگ مسلط و هنجارهای مورد احترام، رفتارهای هنجارگريزانه را دامن زده و با تکیه بر خرده‌فرهنگ گروه‌های مهاجر و سکنی‌گزیدن در محلات مستقل، تعامل کمتر سازنده‌ای را با فرهنگ بومی برقرار کرده و چندگانگی فرهنگی را باعث می‌شوند. (معین آبادی، ۱۳۸۸، ص. ۳۰)

مضمون اصلی (۲): تقابل فرهنگی و فلسفی

وقوع انقلاب اسلامی و تعطیلی دانشگاه‌ها در سال ۱۳۵۹ به‌موجب انقلاب فرهنگی، در مهاجرت بدون برنامه‌ریزی قبلی و خروج تعداد زیادی از متخصصین و وابستگان به رژیم پهلوی مؤثر بوده است. اما به موازات مهاجرت آنان، بسیاری از نخبگان علمی از جمله معماران که با فرهنگ و تمدن‌های مختلف در غرب آشنا شده بودند به کشور بازمی‌گشتند که همین مهاجرت بازگشتی، باعث انتقال نوآوری اعم از به‌کارگیری سیستم‌های ساختمانی و تفکر پیرامون ساخت مصالح و فرآیند تکنولوژی ساخت از طریق انتقال فرهنگ و مبانی غربی به ایران می‌شدند که همین امر باعث تزلزل ارزش‌های دینی و ملی می‌گشت.

مضمون اصلی (۳): تشتت و گم‌گشتی فرهنگی

از دیگر پدیده‌هایی که عموماً در شهرهای کشورهای کمتر توسعه یافته دیده می‌شود حاشیه‌نشینی است. در این کشورها مهاجرت به کلان‌شهرها به سرعت انجام می‌گیرد و مهاجرین عموماً به دلیل نارسایی شیوه‌های تولید محل سکونت خود (روستا یا شهرهای کوچک) و بازده پایین آن به

شهرها به خصوص کلان شهرها کوچ می‌کنند. حاشیه‌نشین کسی است که در محدوده شهر ساکن می‌باشد، اما جذب نظام اجتماعی- اقتصادی شهر نشده و به عنوان یک شهروند مشروع در جامعه شهری نیز پذیرفته نگردیده است بلکه موقتاً و به صورت وابسته از بازار کار و تأسیسات شهری استفاده می‌کند. (غلامی & دیگران، ۱۳۹۲، ص. ۱۶۹). پائین بودن روح تعلق شهروندی و عدم مشارکت، هرج و مرج، احساس تبعیض و سرخوردگی‌های انباشت شده از خصایص بارز مناطق حاشیه‌نشین است. در طول دهه‌های متمادی زندگی حاشیه‌نشینان، نوعی هویت خاص در این مناطق شکل گرفته است که با هویت متداول حاکم بر مردم شهر و یا به اصطلاح همان متن‌نشینان در تضاد و تناقض است. بسیاری از مردم مناطق حاشیه‌نشین خود را شهروند درجه دوم احساس می‌کنند که از سوی متن‌نشینان رانده شده‌اند.

مضمون اصلی (۴): تکثر فرهنگی

عدم تجانس و ناهمگونی شهرها به دلیل مهاجرت مردمانی با ریشه‌های قومی و فرهنگی و نژادی مختلف و با سطح زندگی متفاوت، موجب بروز ناهماهنگی و تضاد در درون شهرها می‌شود و زندگی را در عین تنوع، دشوارتر می‌سازد و تسامح بیشتری را طلب می‌کند. در چنین وضعیتی بی-هنجاری در شهرها توسعه می‌یابد و به تضعیف انسجام مکانیکی و رشد زندگی منفعلانه و غیرشخصی کمک می‌کند. همین امر موجب توسعه قشربندی و انشقاق گروه‌ها و فاصله اجتماعی می‌شود و نابرابری‌ها و تضادها را افزایش می‌دهد و به دنبال خود آسیب‌های مختلف اجتماعی در شهرها گسترش می‌یابد. (صالحی امیری & چاوش باشی، ۱۳۸۸، ص. ۱۵). با این وصف افراد نباید از استانداردهای خود جهت قضاوت رفتار افراد از فرهنگ دیگر استفاده کنند.

مضمون اصلی (۵): فقدان تولید و باز تولید فرهنگی

در مغرب‌زمین، گسترش شهرنشینی با جنبه‌های روان‌شناختی و جامعه‌شناختی ویژه‌ی خود، بستر را برای مصرف‌گرایی به عنوان شیوه‌ای خاص از زندگی مهیا کرد. ابتدا در اوایل قرن بیستم میلادی، این شیوه و

سبک خاص با الگوهای فرهنگی نوین در میان افراد طبقه متوسط و فرادست شهری رواج یافت. در شهرها فروشگاه‌های بزرگ احداث گردید و مصرف‌گرایی القاء شد. در این فرهنگ خاص، یک شعار اصلی ترویج شد و آن اینکه: بیشتر بخرید و بیشتر مصرف کنید! بر پایه همین شعار بود که رقابت در خرید و مصرف به عنصر اصلی این فرهنگ تبدیل شد. افراد در خرید بیشتر و مصرف بیشتر از یکدیگر سبقت می‌گرفتند و مصرف‌گرایی به نوعی وجهه اجتماعی مبدل گردید. در کشور ما نیز مصرف‌گرایی نوین از فرهنگ غرب ریشه گرفته و بدون توجه به تولیدات فرهنگی به شکل بی‌رویه به صورت آسیب اجتماعی درآمده است که مستلزم شناخت علمی و سپس درمان اساسی، یا به عبارت دیگر برنامه‌ریزی است. در شهرهای ما فرهنگ سرمایه‌داری بر فضا سایه افکنده و اقتصاد مصرفی ارزش‌های اصیل انسانی را کمرنگ کرده است. مصرف‌زدگی و منفعت‌جویی ارزش‌های فرهنگی و انسانی را در شهرها به حاشیه برده است (صالحی امیری & چاوش باشی، ۱۳۸۸، ص. ۱۵) عمده اقدامات مقلدان مصرف‌گرایی و مروجان عامه‌پسندی در استفاده تقلیدی از نشانه‌های معماری کلاسیک بدون توجه به تناسبات و تقارن و ترکیب‌بندی، استفاده از نماهای کاذب، نمایشی و تزئینی، استفاده از عناصر و مصالح مرتبط با خاطرات جمعی و بهره‌گیری از نشانه‌هایی خارج از مدار زمانی و مکانی نظام فرهنگی خویش خلاصه می‌شود. (یوسفی & دیگران، ۱۳۹۸، ص. ۲۸۸)

۲-۶- توصیف و تحلیل مضامین در بناهای مذهبی شهر تهران:

جدول (۴): توصیف و تحلیل مضامین فرعی در حرم امام خمینی (ره)

مضامین فرعی	حرم امام خمینی (ره)	
۱. تقلید غیرمنطقی ۲. سطحی‌نگری ۳. تجمل	تاریخ بنا: ۱۳۶۹	معمار: محمد تهرانی
	گرایش: سنت‌گرایی	
	آدرس: کیلومتر شش بزرگراه خلیج فارس	
توصیف و تحلیل		

۱. تقلید غیرمنطقی: حذف سلسله-

مراتب فضایی با الهام از کلیساهای شرقی که منجر به حذف شأنیت رفتار روحانی از کالبد بنا شده است. همچنین ساختار چلیپایی مرقد، با طاق‌های رومی و فرم‌های نامأنوس چادری شکل ترکیب شده است و بنای مرقد به شیوه‌ای نادرست و نامتوازن از هر گوشه معماری جهان اسلام و غیراسلام ترکیب شده است. شاهدان این ادعا خیمه‌های چهارگانه بنا، طاق و قوس‌های گوناگون، ستون‌های عجیب و پرتناقض، سایه‌بان الحاقی بخش ورودی مراسم و ضریح مرقد امام(ره) است.

۳ و ۲. سطحی‌نگری و تجمل: الف) در

بنای مرقد دقیقاً مشابه انگاره حاکم بر برخی کلیساهای قرون وسطی، بزرگی کالبد و پرکاری سطوح و ایجاد نوعی رعب و ابهام در مخاطب دیده شده است و صفت «غول‌پیکری» جای مفهوم «عظمت» را گرفته است. ب) سازندگان خواسته‌اند مرقد امام(ره) را مانند خیمه طراحی کنند و بعد به سمت ساخت چنین کالبد متمولانه و ترکیب‌های عجیب رفته‌اند. خیمه‌ها که در داخل بر زرق و برق فضا افزوده‌اند، نورگیرهایی وسیع با هزینه‌کرد نامتعارف‌اند و با ترکیب خود در نمای خارجی نیز بر کلیت کالبد مرقد از دید ناظر بیرون تأثیر خوبی به جا نمی‌گذارند.

۴. تناقض: در تناقض میان تجمل

معماری مرقد با سیره ساده‌زیستی و آرمان‌های امام (ره)، ظرفیتی که می‌توانست به مثابه روایتی از بستر فرهنگی خود باشد، باعث بروز تناقض شده و نگاره‌ها و تزیینات بنای مرقد، باعث بروز کمترین امکان ارجاع‌پذیری تاریخی شده است.

جدول (۵): توصیف و تحلیل مضامین فرعی در مسجد امام رضا(ع)

مضامین فرعی	مسجد امام رضا(ع)	
<p>۱ و ۲. ابهام‌انگیزی و آشفتگی</p> <p>۳. شخص‌گرایی</p> <p>۴. تزلزل ارزش‌ها</p>	تاریخ بنا: ۱۳۹۱	معمار: سعیدرضا بریری
	گرایش: فولدینگ	
	آدرس: خیابان انقلاب، خیابان گرگان (نامجو)	
توصیف و تحلیل		
	<p>۱ و ۲. ابهام‌انگیزی و آشفتگی: بنای حاضر که به سبک معماری پست‌مدرن طراحی شده، به طور مستقیم فلسفه دیکانستراکشن و فولدینگ (فلسفه‌ای که ابهام‌انگیزی، عدم وجود ارجحیت در هیچ‌چیز، نفی سلسله‌مراتب عمودی و تأکید بر حرکت افقی را به دوش می‌کشد) و پرش کیهانی را فریاد می‌زند. شاید هیچ‌گاه معماری را به اندازه‌ی این سبک، به یک گرایش فلسفی نزدیک نبینیم.</p> <p>۳. شخص‌گرایی: در این بنا به دلیل اتکای اصلی معماری آن بر بنیادهای فکری اومانستی و انسان‌مداری، روح حاکم بر</p>	

این بنا نمایشگر نوعی برون‌نگری ویژه و به عبارت دیگر مذهب ظاهر مطلوب انسان غربی است که در حوزه‌ی فرهنگی خودبنیادی و اومانستی سیر می‌کند. همین امر، این بنای عبادی اسلامی یعنی مسجد را از روح و جایگاه اصلی خود خارج کرده است و باعث گشته تا بنا، پیش از آنکه نمازگزاران را دعوت به خداوند یکتا کند، دعوت به خودش کند.

۴. تزلزل ارزش‌ها:

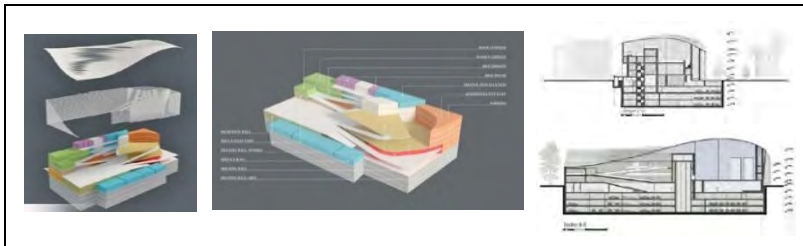
این سبک معماری براساس فلسفه‌اش ایهام دارد و دوپهلوست پس شرک‌آمیز است. دچار چندمعنایی است و متکثر است و به جدال توحید می‌رود. متزلزل است و شک برانگیز، پس به ریشه یقین آدمی تیشه می‌زند. و همانگونه که از فلسفه دیکانستراکشن انتظار می‌رود، قرار است متناقض باشد، پس با همه آنچه که در معماری مساجد اسلامی به باور رسیده‌ایم متناقض است. با عدل سر ناسازگاری دارد چرا که دچار آشفتگی است.

جدول (۶): توصیف و تحلیل مضامین فرعی در مسجد قدس سعادت آباد

مسجد قدس سعادت آباد		مضامین فرعی
معمار: مسعود یوسفی	تاریخ بنا: ۱۳۹۰	۲۰۱. آشفتگی و تناقض
گرایش: دیکانستراکشن		
آدرس: سعادت آباد، خیابان مدیریت، بلوار دریا		
توصیف و تحلیل		
<p>۲۰۱. آشفتگی و تناقض:</p> <p>فلسفه دیکانستراکشن را که فلسفهٔ ایهام، آشفتگی، ابهام، دوگانگی، عدم ثبات، زلزله، فریب، عدم سودمندی، چندمعنایی و تناقض است، نمی‌توان به عنوان مبانی نظری معماری یک مسجد به کار برد. طرح حاضر، با مفهوم اوج و تعالی و حرکت از کثرت به وحدت در معماری اسلامی متناقض بوده و به وسیله گنبد هرمی شکل، بنیادهای اومانستی و معتقدات مجامع فراماسونری را فریاد کشیده است.</p>		
		

جدول (۷): توصیف و تحلیل مضامین فرعی در مسجد حضرت ولیعصر (عج)

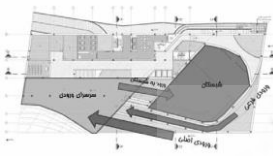
مسجد حضرت ولیعصر (عج)		مضامین فرعی
معماران: رضا دانشمیر و کاترین اسپریدونف	تاریخ بنا: ۱۳۸۷	۲۰۱. آشفتگی و انفعال ۳. نسبی گرایی ۵. گسیختگی و عدم-تعادل
گرایش: نفومدرن		
آدرس: خیابان انقلاب، چهارراه ولیعصر، جنب تئاتر شهر		

توصیف و تحلیل (نقره کار، ۱۳۹۳، ص. ۳۴)

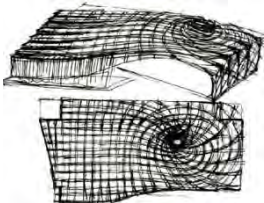
۲.۱. آشفته‌گی و انفعال:

رویکردی که در قبال طراحی این مسجد صورت گرفته انگار بیشتر خود را در تقابل با طرح سنت‌گرای قبلی تعریف کرده و به عمد از هرگونه تلاش زمینه‌گرا (هویتی) دوری کرده و در نگاهی کلی‌تر سرگشتگی در انتخاب زبان معماری معاصر ایرانی را به تصویر می‌کشد. به ورودی انسان‌ها، توجه خاصی نشده و عملاً انسان‌ها را در مقابل ساختمان منفعل و تماشاچی می‌نماید.

۳. نسبی‌گرایی: در این نوع

ساختمان، اصالت به کالبد بنا داده شده و ساختمان به جای وسیله خود هدف می‌شود. از منظر معرفت‌شناسی و انسان‌شناسی دچار شکاکیت و نسبی‌گرایی شده است و در حوزه زیبایی‌شناسی و فلسفه، دچار بی‌معیاری، نسبی‌گرایی، و متغیر و ناپایدار دانستن ارزش‌ها، اصالت‌ها، و معیارهای حسن‌شناسی شده است.

۵.۴. گسیختگی و عدم تعادل:

حجم خارجی مسجد دارای هندسه‌ای سیال و موجی است که فاقد محور و مرکز

	<p>می‌باشد و پیکری است نامأنوس و غریبه، جداشده از بافت و تحمیل شده به آن. آنچه از نقشه‌های موجود نیز می‌توان دریافت، گسیختگی و عدم تعادل و عدم هم‌آهنگی فضاهای عملکردی و نیز سازه بنا، با حجم و کالبد بنا می‌باشد.</p>
--	--

جدول (۸): توصیف و تحلیل مضامین فرعی در مصلی امام خمینی (ره)

مضامین فرعی	مصلی امام خمینی (ره)	
<p>۲. مصرف‌گرایی و سطحی‌نگری</p>	<p>تاریخ بنا: ۱۳۶۴</p>	<p>معمار: سید پرویز مؤیدعهد</p>
	<p>گرایش: سنت‌گرای تاریخی</p>	
	<p>آدرس: بزرگراه رسالت</p>	
		
توصیف و تحلیل		
 	<p>۲.۱. مصرف‌گرایی و سطحی‌نگری:</p> <p>دیدگاه سمبولیک به مصلی منجر به نوعی گرایش به عظیم‌سازی و تجمل‌گرایی بنا شده است، تا جایی که طاق ایوان جنوبی آن، هم از نظر مبانی نظری و هم از نظر فرم، شباهت زیادی به ایوان مدائن دارد که آن را نماد معماری پرتفاخر کاخ‌های ساسانی می‌دانیم. سایت پلان مجموعه کاملاً با ساماندهی کاخ‌های ساسانی و پارتی از</p>	

	<p>جمله تخت جمشید قابل مقایسه است؛ با این تفاوت که در مجموعه مصلی تهران، فضای باز و درتخت جمشید، کاخ‌ها عناصر اصلی ساماندهی فضا به شمار می‌روند. حتی در قوس‌ها و مظاهر آشکار مصلی به شکل پر رنگی بر هویت ایرانی این فضا تأکید شده است.</p>
--	--

جدول (۹): توصیف و تحلیل مضامین فرعی در مسجد جامع شهرک غرب

مضامین فرعی	مسجد جامع شهرک غرب	
<p>۱. گسیختگی ۲. سطحی‌نگری</p>	<p>تاریخ بنا: ۱۳۷۰</p>	<p>معماران: محسن رمضانی و مهندس طوسی</p>
	<p>گرایش: پست‌مدرن</p>	
	<p>آدرس: شهرک غرب، ابتدای فاز ۳، خیابان شهید سیف</p>	
		
<p>توصیف و تحلیل</p>		
	<p>۱. گسیختگی: در طراحی ممکن نیست صرفاً به لایه سطحی فرم‌ها و عناصر سنتی نگاه شود و تلاشی برای بازتفسیر و یا به‌روزرسانی یا معاصرسازی «منطق» هندسی یا سازه‌ای عناصر سنتی صورت نگیرد. در طرح حاضر مسجد، به نظر می‌رسد که رویکرد در پیش گرفته شده در</p>	

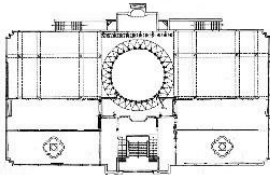
	<p>مورد تزئینات نوعی کلاژ عناصر سنتی است، که ترکیب‌بندی‌های غیرمعماری را در نتیجه‌ی تغییر یافتن کالبد کلی (نسبت به کالبد سنتی) بنا به وجود آورده است.</p> <p>۲. سطحی‌نگری: نگاه طراح بسیار سنت‌گرا و محافظه‌کارانه بوده و سعی کرده ارکان اصلی و آشنا و سمبلیک مسجد را حفظ کند. در این طرح عناصر اصلی مسجد یعنی گنبد، دو مناره، سردر و حیاط را با تغییرات ناچیز نسبت به ترکیب سنتی را می‌توانیم ببینیم. با عنایت به رویکرد معماران سنتی در خلق طرح‌های پیچیده و غنی هندسی و توجه به نوآوری در طراحی و ساخت در طول تاریخ، در طرح‌های دو بعدی هندسی که در جاهای مختلف مسجد به کار رفته، چه در انتخاب طرح‌ها و چه در چگونگی کاربرد و ترکیب‌بندی این طرح‌ها و تزئینات با سطحی‌نگری مواجه می‌شویم.</p>
---	---

جدول (۱۰): توصیف و تحلیل مضامین فرعی در مسجد حضرت ابراهیم(ع)

مضامین فرعی	مسجد حضرت ابراهیم(ع)	
<p>۱. مصرف‌گرایی</p> <p>۲. تقلید غیرمنطقی</p>	تاریخ بنا: ۱۳۷۰	معمار: علی اصغر شعرباف
	گرایش: پست‌مدرن	
	آدرس: بزرگراه چمران، محل نمایشگاه بین‌المللی تهران	
توصیف و تحلیل		

۲۱. مصرف‌گرایی و تقلید

غیرمنطقی: رویکرد مصرف‌گرایی در این معماری با عرضه عناصر آشنا و کم‌ارزش از منظر زیبایی‌شناسی (کیچ) و عدم تناسب و عدم هماهنگی در ترکیب عناصر (به‌خصوص درباره عناصر آشنایی که در معماری و هنر گذشته به کار رفته‌اند، مثل کعبه) مشهود بوده و تلاش شده با تقلید عین به عین، نسخه‌ای بدلی از شاهکار معماری و شهرسازی (کعبه) را ارائه نماید. (این معماری‌ها، معانی اصلی هستی بشر را منعکس نمی‌نماید و از این رو مردم از استفاده خلاقانه از مکان‌ها بی‌بهره می‌گردند و در نهایت با تبدیل شدن به شاهدان و تماشاگرانی منفعل احساس تعلق خودبه مکان را از دست می‌دهند)

۳. آشفتگی: این طرح مجموعه‌ای از

عناصر تقلیدی و بی‌تناسب را در فرآیندی غیرخلاقانه و عاری از نگرش ژرف در کنار هم قرار داده که با نادیده انگاشتن روح مکان و جداسدن از بستر اصیل و حقیقی و ایجاد هرج‌ومرج در محیط و چشم‌انداز، مزید علت گردید تا اکثر محققین به بی‌هویتی اثر کنونی اجماع نمایند.

۷- نتیجه‌گیری

در این پژوهش نظریه‌های مختلفی در این خصوص مورد بحث قرار گرفت و سعی شد ضمن تشریح چالش‌های فرهنگی، تئوری‌ها و مدل‌های مهم در این رابطه ذکر شود. طبق پژوهش، روند شهرنشینی دارای تبعات و

پیامدهای فرهنگی‌ای است که تحت مضامین اصلی همچون: ناهمگونی فرهنگی، تقابل فرهنگی و فلسفی، تشمت و گم‌گشتگی فرهنگی، تکثر فرهنگی و فقدان و بازتولید فرهنگی مورد بررسی قرار گرفت که با بررسی بازنمود این چالش‌ها، مضامین فرعی این عناوین چون: تقلید غیرمنطقی، سطحی‌نگری، عدم تعادل، تناقض و تضاد، ابهام‌انگیزی، شخص‌گرایی، تزلزل ارزش‌ها، آشفتگی، انفعال، نسبی‌گرایی، گسیختگی، تجمل و مصرف‌گرایی در برخی از بناهای مذهبی تهران استخراج و نتیجه گرفته شد که در این دوره نوعی انفعال و بحران هویت، وجود دارد.

به طور مشابه، پژوهش‌های (آزادارمکی & نوذر، ۱۳۹۴) نشان دادند که شاهد روندی نزولی در بهره‌گیری از مؤلفه‌های هویت‌ساز معماری ایرانی - اسلامی بوده‌ایم و به تقلید و بهره‌گیری از معماری بیگانه پرداخته و تنها به اضافه کردن کمی از چاشنی عناصر هویت‌ساز بومی اکتفا کرده‌ایم که با پژوهش حاضر همسو و همراستا هستند. (شاهرودی & بالا‌زاده، ۱۳۹۵) نیز در پژوهش‌های خود نشان دادند تفکر مدرنیته به خاطر تأثیر مبانی فکری و فلسفی خود بر معماری، و تجلی اصولش در معماری و شهرسازی، دگرگونی بنیادینی را بر انسان‌ها و فرهنگ آنان ایجاد می‌کند و در برخی از موارد به صورت ناخواسته آنان را به سمتی سوق داده است که سال‌ها پس از وقوع آن -ها تبعات نابهنجار خویش را نشان داده است که این مورد نیز مشابه و همراستا با پژوهش کنونی هست. همچنین در تحقیقات (حمزه نژاد & عربی، ۱۳۹۳) قید شده است در طراحی مساجد نوگرایی امروزی از مرز بداعت و نوآوری عبور شده است؛ به طوری که تلاش برای ایجاد شکل جدید و هماهنگ با محیط باعث شده است که معنا و هویت اسلامی و عبادی، هم در کالبد خارجی و هم در فضای عبادی درونی کمرنگ شود و بنا خوانایی خود را از دست بدهد که این مطلب بر پژوهش حاضر صحنه می‌گذارد. (رئسی، ۱۳۹۵) هم در پژوهش خودشان اشاره می‌کند که اگر به جای وام‌گیری محدود از برخی نکات مثبت معماری و شهرسازی تمدن مدرن، به تبعیت تمام و کمال از کنش‌های کالبدی و سبک‌های غربی منتج شود، نتیجه‌ای جز تداوم و تعمیق بحران هویت در معماری و شهرسازی معاصر ایران نخواهد داشت و این مطلب نیز همسو با اهداف پژوهش حاضر نیز می‌باشد.

استفاده از مفاهیم و آموزه‌های تحت تأثیر پدیده شهرنشینی مورد استفاده در معماری این بناها، چهره‌ای نامطلوب و آشفته و مغایر با فرهنگ و سنن دینی و بومی از آن‌ها به نمایش گذاشته است. برای رهایی از این آشفته‌گی و سردرگمی باید در جهت احیای هویت ایرانی تلاش کرد. مسئله مهمی که اینجا پیش می‌آید آن است که در حال حاضر نمی‌توان عیناً همان اصول معماری گذشته را در دوران معاصر پیاده کرد بلکه آنچه اینجا اهمیت پیدا می‌کند مقوله زمان است. بنابراین چنین پژوهش‌هایی کمک بسیار به شناسایی هرچه بیشتر هویت و مهم جلوه دادن و تثبیت جایگاه آن در معماری معاصر ایران دارد که امید است با برنامه‌ریزی مؤثرتر و اجرای قوانین مصوب مربوط در زمینه‌ی دستیابی به چارچوب سیاستی منسجم در خصوص مدیریت این روند و گفتمان‌سازی توسط متولیان فرهنگ بتوان از پیامدها و چالش‌های این پدیده و اثرگذاری آن بر بخش‌های فرهنگی از جمله معماری کاست.

لذا توجه به نکات زیر در قالب پیشنهادات مربوطه لازم به‌نظر می‌رسد:

۱. راهبرد تعادل: بهره‌مندی از تعادل در کل بنا و اجزای سازنده آن و همچنین دستیابی به روش‌هایی جهت نیل به عدالت در معماری بناهای مذهبی بوسیله شاخصه‌هایی چون: رعایت سلسله مراتب فضایی، استفاده از تزئینات طبیعی، استفاده از مصالح همگن و ساده و همچنین ریتم در عناصر برای برآورده کردن نیازهای عملکردی این ابنیه.
۲. راهبرد تولیدمحوری: برنامه‌ریزی هدفمند و تدوین استراتژی دقیق و مناسب در راستای بهره‌برداری از استعدادهای طبیعی کشور و ایجاد فضای رقابتی در بین متخصصین معمار در جهت تولید محصولات با ارزش و متناسب با فرهنگ ملی و مذهبی و اعتباربخشی و حمایت از طرح‌های خلاقانه اسلامی.
۳. راهبرد انسجام: کیفیت کالبدی شهر به‌خصوص در حوزه کاربست فزاینده تکنولوژی و در تمامی ابعاد آن باید حاصل گردد و این امر محقق نمی‌شود مگر آنکه شهر در سیمای بناهای شهر باید کامل شده، منسجم، زیبا و هماهنگ باشد.

۴. راهبرد هویت مکان: استفاده از رنگ‌های تعریف‌شده در نماها، محدودیت و قائله‌مندی در به‌کارگیری مصالح جدید برخاسته از رشد تکنولوژی‌های مواد و مصالح جدید، قالب‌های هماهنگ حجمی شکل گرفته از تکنولوژی‌های نوین، الگوهای مشترک در بازسوها و مواردی از این دست که منتج از رشد فزاینده تکنولوژیکی است، می‌تواند در صورت استفاده درست و شایسته به درک مشترک و هماهنگی سیمای محیط کالبدی که از ارکان احراز هویت مکان است، بیانجامد.

۵. راهبرد سنت‌گرایی: بناهای مذهبی در هر جامعه‌ای محل رجوع و گردهمایی مردم شهر هستند که با اجتماع مردم و انجام امور مشترک همچون انجام فرایض و اجرای مراسم مذهبی حس تعلق شهروندان به گروه اجتماعی یا محدوده جغرافیایی خاصی تأکید می‌گردد. در طراحی معماری این فضاها باید سنت در مرحله اول مبنای طراحی بوده و تکنولوژی در صورت عدم کمرنگ‌سازی معیارهای ماهوی مورد استفاده قرار گیرد. در عین حال فضاهای مذهبی و متبرک نظیر مساجد، حسینیه‌ها و آستان امامزادگان در سرزمین ما همواره عامل پیوند و تعلق خاطر مردم به یکدیگر و محیط سکونت‌شان بوده و در زمره مهم‌ترین عوامل هویت‌بخش به‌شمار آمده‌اند.

۶. راهبرد تنوع جمعیتی: تنوع جمعیتی و حضور اقشار مختلف اجتماعی از مؤلفه‌های اصلی شهر و شهرنشینی به شمار می‌آید. برنامه‌ریزی طراحی معماری بناهای مذهبی باید امکان حضور و سکونت گروه‌های مختلف اجتماعی در این بناها را فراهم سازد و بدین ترتیب امکان تحقق تجربه شهروندی را برای شهروندان به ارمغان آورد.

۷. راهبرد مشارکت اجتماعی: توجه به آرا و نظریات مردم و تأثیر دادن آن در روند برنامه‌ریزی و طراحی بناهای مذهبی و اجزای آن و استفاده از نیروهای محلی و بومی در طراحی و اجرای پروژه‌ها، پیوند طرح‌های شهری را با سبک زندگی، نیازها، باورها و حساسیت‌های شهروندان برقرار ساخته و احساس مسئولیت مردم در

قبال محیط زیست‌شان را تقویت می‌نماید و از ابزار بسترسازی و ارتقای هویت مکانی به شمار می‌رود.

۸. راهبرد فرهنگ‌سازی: رعایت مجموعه عوامل فرهنگی و اجتماعی مردمان هر منطقه در شکل‌دهی به هویت شهر نقش دارد.

آزادارمکی، ت. & نوذر، ن. (۱۳۹۴). بازنمایی هویت ایرانی اسلامی در معماری معاصر شهر تهران (مطالعه موردی: برج آزادی و برج میلاد). پایان نامه کارشناسی ارشد پژوهش هنر، دانشگاه علم و فرهنگ.

۱. ایمانی، ن. (۱۳۸۷). بحثی در چیستی معماری، حقیقت نهفته. مجله آینه خیال، ۷۸-۸۱.
۲. پرویزی، ا. (۱۳۸۸). معماری ملی از دیدگاه هویت فرهنگی. فصلنامه مطالعات ملی، ۱۰۸-۸۱.
۳. حبیبی، س. (۱۳۹۴). قصه شهر، تهران؛ نماد شهر نوپرداز ایرانی (با تأکید بر دوره ۱۲۹۹-۱۳۳۲). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۴. حمزه نژاد، م. & عربی، م. (۱۳۹۳). بررسی اصالت اسلامی ایرانی در مساجد نوگرای معاصر، مطالعه موردی: طرح مسجد چهارراه ولیعصر (عج) تهران. فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی.
۵. رئیسی، م. (۱۳۹۵). علت کاوی بحران هویت در معماری و شهرسازی معاصر ایران با تأکید بر سه گانه بینش، ارزش، کنش. نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، ۶۳-۷۴.
۶. رضازاده، ر. (۱۳۸۳). بررسی نقش معماری در تداعی معانی و انتقال مفاهیم معماری و مساجد سنتی یا نوآورانه. فصلنامه هنرهای زیبا، ۳۷-۴۸.
۷. رضایی، م. و نگین ناجی، س. (۱۳۹۴). بررسی راهکارهای موثر در ایجاد محله پایدار با رویکرد مشارکتی (مطالعه موردی: محله راهنمایی یا سوچ). مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری، ۸۲-۶۹.
۸. رنجبر، ه.، حق دوست، ع. و صلصالی، م. و خوشدل، ع. و سلیمانی، م. و بهرامی، ن. (۱۳۹۱). نمونه گیری در پژوهش های کیفی: راهنمایی برای شروع. مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۲۳۸-۲۵۰.
۹. زارع شاه آبادی، ا. (۱۳۷۵). جامعه شناسی شهرهای جدید (نقدی بر پدیده شهرهای جدید در ایران). فصلنامه جمعیت، ۵۸-۳۸.

۱۰. شاهرودی، ف. و & بالازاده، ا. (۱۳۹۵). بازتاب هویت در آثار معماری آندره گدار در ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته پژوهش هنر، دانشگاه آزاد تهران مرکزی.
۱۱. صالحی امیری، س و چاوش باشی، ف. (۱۳۸۸). چالش های فرهنگی شهرنشینی در ایران. مجله پژوهشنامه، ۹-۳۶.
۱۲. عارف، ر. (۱۳۸۹). هویت اسلامی ما. فصلنامه اسلام پژوهی، ۱۳۸-۱۱۱.
۱۳. غلامی، ر و سیفی کفشگری، م. و شهبازی، ن. (۱۳۹۲). عوامل اقتصادی و اجتماعی حاشیه نشینی در ایران (مطالعه موردی کلانشهر تهران). فصلنامه آفاق امنیت، ۱۸۶-۱۶۷.
۱۴. فیضی، م و رزاقی اصل، س. (۱۳۸۷). شهرسازی منظر، رویکردی نوین در معماری منظر و طراحی شهری. فصلنامه باغ منظر، ۲۷-۳۶.
۱۵. کلانتری، ع. و عزیزی، ج و زاهد زاهدانی، س. (۱۳۸۸). هویت دینی و جوانان (نمونه آماری، جوانان شهر شیراز). فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، ۱۲۵-۱۴۱.
۱۶. محسنی، م. (۱۳۹۶). بررسی در جامعه شناسی فرهنگی ایران. تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
۱۷. معین آبادی، ح. (۱۳۸۸). مهاجرت و معضلات فرهنگی اجتماعی قم. فصلنامه جمعیت، ۲۹-۵۶.
۱۸. موثقی، ر و آیرملو، س. (۱۳۸۵). عناصر هویت فرهنگی در شهر. همایش شهر برتر، طرح برتر. همدان.
۱۹. میرمقتدایی، م. (۱۳۸۳). معیارهای شناخت و ارزیابی هویت کالبدی شهرها. نشریه هنرهای زیبا، ۲۹-۳۸.
۲۰. نقره کار، ع. (۱۳۹۳). ارزیابی و نقد طرح و ساختمان جدید مسجد ولیعصر (عج) در مجاورت تئاتر شهر (تهران). مجله پژوهش های معماری اسلامی، ۲۳-۴۰.

۲۱. یوسفی، م و آیوازبان، س و رئیسی، ا و سهیلی، ج و رهبری منش، ک. (۱۳۹۸). مصرف گرایی در معماری با تأکید بر مبانی نشانه شناسی معماری عامه پسند(نمونه موردی:شهرقزوین). مجله مطالعات مصرف کننده، ۲۷۰-۲۹۶.
22. adib haj bagheri, m., & et al. (2018). *Qualitative Research Methods (New Edition)*. Tehran: Human Publications in collaboration with Tohfef .
23. creswell, w. (2007). “ *Qualitative Inquiry and research design; choosing among five approaches; (second edition)*. Thousands oaks, ca, Sage Publications, 50-72.
24. crisprantono. (2006). *architecture as a cultural identity in the continuation of tradition within modernization*. Celt journal, 137-148.
25. delanti, g., & paul, j. (2002).) *european identity and architecture*. European journal of social theory, 453-466.
26. Erabi, s., & Boodlaei, h. (2012). *Phenomenological research strategy*. Journal of Methodology in Humanities. Journal of Methodology in Humanities, 31-58.
27. gospodini. (2004). *Urban morphology and place identity in european cities: builtheritage and innovative pesig* . Journal of urbon design, 225-248.
28. habibi, k., & et al. (2015). *Phenomenological analysis of the causes of addiction tendency and its predisposing factors from the perspective of improved addicts*. Journal of Social Health and Addiction, 41-54.
29. lim. (2004). *Architecture, art, identity: is there life in singapore after tabula rasa? In identity research papers: architecture and identity(sponsored) by volks wagen stiftung and berlin university of technology*. Celt journal, 185-221.
30. mahghoub, y. (2007). *Architecture and the expression of cultural identity in kuwait*. the journal of a rchitecture, 165-182.
31. shahavi, r., & et al. (2015). *Maternal living experience of cesarean delivery: A phenomenological study*. Iranian Journal of Obstetrics, Gynecology and Infertility, 1-10.
32. vanderstop, w. (2009). “ *research method for every day life. blending qualitative and quantitative approach*”, by john wiley & sons, Inc., 45-70.
33. woodwark, k. (2004). *Questioning Identity: Gender, Class, Nation* . London: Routledge.

reference:

- ≠ Adib haj bagheri, m; et al. (2018). *Qualitative Research Methods (New Edition)*. Tehran: Human Publications in collaboration with Tohfeh .
- ≠ Aref, R. (2010). Our Islamic identity. *Islamic Studies Quarterly*, Pp. 111-138 (in persian).
- ≠ Azad Armaki, T; Nozar, N. (2015). *Representation of Iranian Islamic Identity in Contemporary Architecture of Tehran (Case Study: Azadi Tower and Milad Tower)*. Master Thesis in Art Research, University of Science and Culture.
- ≠ Creswell, w. (2007). “ Qualitative Inquiry and research design; choosing among five approaches; (second edition). Thousands oaks, ca, Sage Publications, 50-72.
- ≠ Crisprantono. (2006). architecture as a cultural identity in the continuation of tradition within modernization. *Celt journal*, 137-148.
- ≠ Delanti, g; paul, j. (2002). european identity and architecture. *European journal of social theory*, 453-466.
- ≠ Erabi, s; Boodlaei, h. (2012). Phenomenological research strategy. *Journal of Methodology in Humanities*. *Journal of Methodology in Humanities*, 31-58.
- ≠ Feizi, M; Razaghi Asl, S. (2008). Landscape urban planning, a new approach in landscape architecture and urban design. *Landscape Garden Quarterly*, pp. 27-36 (in persian).
- ≠ Gholami, R; Seifi Kafshghari, M; Shahazi, N. (2013). Economic and social factors of marginalization in Iran (Case study of Tehran metropolis). *Security Horizons Quarterly*, pp. 167-186 (in persian).
- ≠ Gospodini. (2004). Urban morphology and place identity in european cities: builtheritage and innovative pesig . *Journal of urbon design*, 225-248.
- ≠ Habibi, k; et al. (2015). Phenomenological analysis of the causes of addiction tendency and its predisposing factors from the perspective of improved addicts. *Journal of Social Health and Addiction*, 41-54.
- ≠ Habibi, S. (2015). *The story of the city, Tehran: The symbol of the new Iranian city With emphasis on the period 1299-1332*. Tehran: University of Tehran Press.
- ≠ Hamzehnejad, M; Arabi, M. (2014). *A Study of Iranian Islamic Originality in Contemporary Modern Mosques, Case Study: Valiasr Crossroads Mosque in Tehran*. *Iranian Islamic City Studies Quarterly*.

- ≠ Imani, N.(2008). A discussion of what architecture is, the truth lies. *Imagination Mirror Magazine*. Pp.78-81 (in persian).
- ≠ Kalantari, A; Azizi, J; Zahed zahedani, S. (2009). Religious identity and youth (statistical sample, youth of Shiraz). *Iranian Cultural Research Quarterly*, pp. 125-141 (in persian).
- ≠ Lim. (2004). Architecture, art, identity: is there life in singapore after tabula rasa? In *identity research papers: architecture and identity(sponsored) by volks wagen stiftung and berlin university of technology*. *Celt journal*, 185-221.
- ≠ Mahghoub, y. (2007). Architecture and the expression of cultural identity in kuwait. *the journal of a rchitecture*, 165-182.
- ≠ Mir moghtadaei, M. (2004). Criteria for recognizing and evaluating the physical identity of cities. *Journal of Fine Arts*, Pp. 29-38 (in persian).
- ≠ Moaseghi, R; Ayramlou, S. (2006). Elements of cultural identity in the city. *Top city conference, top plan*. Hamedan.
- ≠ Moeinabadi, H. (2009). Immigration and socio-cultural problems of Qom. *Population Quarterly*, pp. 29-56 (in persian).
- ≠ Mohseni, M. (2017). *A Study in Iranian Cultural Sociology*. Tehran: Culture, Art and Communication Research Institute Publications.
- ≠ Noghrehkar, A. (2014). Evaluation and critique of the new design and building of Valiasr Mosque (AS) near the Shahr Theater (Tehran). *Journal of Islamic Architectural Research*, Pp. 23-40 (in persian).
- ≠ Parvizi, A. (2009). National architecture from the perspective of cultural identity. *National Studies Quarterly*, pp. 81-108 (in persian).
- ≠ Raeisi, M. (2016). The cause of identity crisis in contemporary Iranian architecture and urban planning with emphasis on the threefold vision, value, action. *Journal of Fine Arts - Architecture and Urban Planning*, pp. 63-74 (in persian).
- ≠ Ranjbar, H; Haghdoost, A; Salsali, M; Khoshdel, A; Soleimani, M; Bahrami, N. (2012). Sampling in Qualitative Research: A Guide to Getting Started, *Journal of Army University of Medical Sciences of the Islamic Republic of Iran*, pp. 238-250 (in persian).

- ≠ Rezaei, M; Negin Naji, S. (2015). Investigating Effective Strategies in Creating a Sustainable Neighborhood with a Participatory Approach (Case Study: Yasuj Middle School Neighborhood). Journal of Urban Research and Planning, pp. 69-82 (in persian).
- ≠ Rezazadeh, R. (2004). Investigating the role of architecture in associating meanings and conveying architectural concepts and traditional or innovative mosques. Fine Arts Quarterly. Pp. 37-48 (in persian).
- ≠ Salehi Amiri, S; Chavoshbashi, F. (2009). Cultural Challenges of Urbanization in Iran. Journal of Research, Pp. 9-36 (in persian).
- ≠ Shahavi, r; et al. (2015). Maternal living experience of cesarean delivery: A phenomenological study. Iranian Journal of Obstetrics, Gynecology and Infertility, 1-10.
- ≠ Shahroudi, F; Balazadeh, A. (2016). Reflection of identity in the architectural works of Andre Godard in Iran. Master Thesis in Art Research, Central Azad University of Tehran.
- ≠ Vanderstop, w. (2009). “ research method for every day life. blending qualitative and quantitative approach”, by john wiley & sons, Inc., 45-70.
- ≠ Woodwark, k. (2004). Questioning Identity: Gender, Class, Nation . London: Routledge.
- ≠ Yousefi, M; Aivazian, S; Raeisi, A; Soheili, J; Rahbarimansh, K. (2019). Consumerism in architecture with emphasis on the foundations of popular architectural semiotics (Case study: Qazvin). Journal of Consumer Studies, pp. 270-296 (in persian).
- ≠ Zare Shahabadi, A. (1996). Sociology of New Cities (A Critique of the Phenomenon of New Cities in Iran). Population Quarterly, pp. 38-58 (in persian).